

26. L'vivs'ka nacional'na naukova biblioteka imeni V. Stefanyka NAN Ukraїny, viddil rukopysiv (dali – LNNB NANU, VR). – F.11. – Spr.4083/p. 232.
27. CDIAL Ukraїny. – F.362. – Op.1. – Spr.143. – 42 ark.
28. LNNB NANU, VR. – F.41. – Spr.121/p. 14.
29. CDIAL Ukraїny. – F.362. – Op.1. – Spr.145.
30. Chornovol I. Vydatni osobystosti avstrijs'kogo rajhsratu i galyc'kogo sejmu u «Spomynah z mogo zhyttja» Oleksandra Barvyns'kogo // Moloda nacija. – 2000. – №3. – S.224–239.
31. LNNB NANU, VR. – F.11. – Spr.973/p. 77. – 22 ark.
32. Tam samo. – Spr.1041/p. 78. – 117 ark.
33. Tam samo. – Spr.1667/p. 323.
34. Tam samo. – Spr.1801/p. 118. – 69 ark.; Spr.1802/p. 118. – 58 ark.; Spr.1803/p. 118. – 39 ark.
35. Tam samo. – Spr.2201/p. 135. – 51 ark.
36. Tam samo. – Spr.2483/p. 149. – 99 ark.; Spr.2484/p. 149. – 80 ark.
37. Tam samo. – Spr.2720/p. 163. – 65 ark.
38. Tam samo. – Spr.886/p. 70. – 53 ark.; Spr.887/p. 70. – 71 ark.; Spr.888/p. 70. – 49 ark.
39. Tam samo. – Spr.1619/p. 108. – 48 ark.
40. Tam samo. – Spr.2242/p. 137. – 52 ark.
41. Tam samo. – Spr.2012/p. 127. – 71 ark.
42. Tam samo. – Spr.1026/p. 77. – 94 ark.
43. Tam samo. – Spr.2785/p. 166. – 80 ark.
44. Tam samo. – Spr.2736/p. 160. – 107 ark.
45. Tam samo. – Spr.2665/p. 160. – 107 ark.
46. U pivstolitnih zmagannjah. Vybrani lysty do Kyryla Studyns'kogo (1891–1941) / Uporjad. O. V. Gajova, U. Ja. Jedlyns'ka, G. I. Svarnyk. – K.: Naukova dumka, 1993. – 768 s.
47. Zhuravli povertajut'sja...: Z epistolimoi' spadshhyny Bogdana Lepkogo / Uporjad., avt. peredm., prym. i komentariv V. Kachkan. – L'viv, 2001. – 920 s.
48. CDIAL Ukraїny. – F.358. – Op.1. – Spr.214. – 254 ark.
49. Tam samo. – Op.2. – Spr.291. – 69 ark.; Spr.292. – 76 ark.
50. Tam samo. – Spr.300. – 91 ark.; Spr.301. – 133 ark.
51. Tam samo. – F.818. – Op.1. – Spr.32. – 106 ark.
52. Tam samo. – F.362. – Op.1. – Spr.236. – 71 ark.
53. Tam samo. – F.410. – Op.1. – Spr.110. – 104 ark.

Klish A. B., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Department of ancient and medieval history, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Ukraine, Ternopil), Klish_Andriy@ukr.net

The personal origin sources from the history of the social–christian movement in Halychyna

The article is devoted to the interpretation of the personal origin sources from the history of the social–christian movement of Halychyna in the late 19th and early 20th centuries. The analysis of memories, diaries, correspondence, autobiography. The information provided in these sources allows us to reveal the peculiarities of the functioning of the parties and organizations of the social–christian direction, their ideological principles, and their relations with their opponents.

Keywords: personal origin source, social–christian movement, memories, epistolary.

* * *

УДК 211.5

Братусь І. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва, Інститут мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка (Україна, Київ), kulturolog@gmail.com

Свердлик З. М., викладач, Інститут мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка (Україна, Київ), kulturolog@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КУЛЬТУРНО–ІСТОРИЧНИХ ІДЕЙ РЕФОРМАЦІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ (ДО 500–РІЧЧЯ РЕФОРМАЦІЇ)

Досліджено вплив Реформації на постуальний розвиток суспільства загалом і освіти зокрема. Проаналізовані сучасні тенденції «реформування»

релігійних поглядів молоді, вплив мережі Інтернет, зокрема, «віртуальних» церков, соціальних мереж, інтернет-форумів на формування світогляду молодого покоління.

Ключові слова: Реформація, освіта, церква, мережа Інтернет, спілкування.

Минулий 2017 рік, окрім низки інших культурних та політичних подій, знаменувався також відзначенням 500–річчя з початку Реформації – масштабного духовного відродження, яке взяло свій початок у Німеччині та назавжди змінило хід світової історії та розвиток культури провідних країн світу. Україна, наряду з іншими європейськими державами, відзначила цю подію. На державному рівні Президентом України П. О. Порошенком було підписано Указ №357/2016 «Про відзначення в Україні 500–річчя Реформації». У цьому нормативному документі акцентується на визнанні «вагомого внеску протестантських церков і релігійних організацій в розвиток релігійної, культурної і соціальної сфери України» [9]. Ці позиції становлять вагомі фактори впливу протестантизму, його концептуальну «роль в історії».

Питанню епохи Реформації у Європі приділяли увагу чимало вітчизняних та наукових дослідників. Особливої актуальності це питання набуло в останні роки. Із науковців, у працях яких досліджено вплив Реформації на суспільно–історичний розвиток, варто згадати Г. Александрову [1], О. Демчук [4], Ю. Крамара [6], Л. Куренного [7], М. Мокієнка [8], Алістер Мак–Грата [2] та ін.

Окрім усвідомлення значення Реформації для суспільства зі сторони наукового товариства, держава також долучається до впровадження ідей реформації – вона створює нові умови для їхнього впровадження та введення до наукового обігу. Не випадково, що саме освітні та наукові установи можуть здійснити якісний рівень цього процесу. А вже в указі Президента [9] передбачається проведення наукових конференцій, симпозіумів, семінарів і круглих столів. Для цього пропонується розробка методичних рекомендацій.

Саме методичні рекомендації можуть структурувати проведення наукових заходів. Річ у тому, що не всі вповні розуміють суть Реформації, її «серцевину». Роки антирелігійної пропаганди вихолодили в багатьох людях саму уяву про «дух релігії», про її живий зв'язок з суспільними процесами. Для нашої країни цей процес тривалий час залишався «закордонним». Але час все змінює.

Після десятиліть атеїстичної пустелі в кожному населеному пункті почали з'являтися протестантські громади, а існуючі зазнали стрімкого зростання, подекуди розділювалися на частини. При цьому «традиційні» церкви часто не зуміли оперативного використати наявні ресурси – їх легко «обходили» нові утворювання.

Подібний екскурс в нещодавню історію демонструє пікову динаміку зростання впливу протестантизму початку дев'яностих років ХХ століття. Кількісний і якісний вплив «ідей Реформації» ми можемо розглядати крізь призму самих громад. Але важливий і опосередкований вплив – Україна з соціалістичної перетворювалася на капіталістичну, що передбачало переймання певної «протестантської етики».

Освіта сучасної України містить значні нашарування різноманітних культурних та історичних традицій,

зокрема колосальний багаж радянського періоду. Фундаментальні радянські вищі навчальні заклади в свою чергу дещо запозичили з «царських часів», але основна маса педагогів та студентів прийшли босі в мармурові коридори «панських» освітніх будівель (куди ділася значна маса представників «ворожих класів» вважаємо зайвою витратою часу, це зрозуміло).

Та з розпадом СРСР зміни в парадигмі освіти часто зазнали спочатку лише поверхових змін. Кафедри атеїзму почали читати «Релігієзнавство» – це робили ті самі викладачі. Замість «Історії КПРС» почали читати «Історію України» і т.п. Виклики часу декого змусили змінюватися, хтось чекав такої можливості «у внутрішньому підпіллі». Напрацьовані десятиліттями традиції реформувалися в багатьох напрямках з різною швидкістю. Безумовно, що це призводило до деяких успіхів та втрат.

Одним з безумовних успіхів став все зростаючий рівень свободи (деякі люди навіть закликають сьогодні зменшити свободу для досягнення кращої якості). І релігійна свобода стала однією з проблем сучасності, що ввібрала в себе збалансований підхід до тисячолітньої історії та динамічної сучасності. Одним з факторів стала потреба в «наставниках, кураторах, провідниках» – природна потреба значної частини населення. Люди мають цю живу потребу і вони її вдовольняють в будь-який спосіб. Завдання освітніх заходів передбачало визрівання «правильного» підходу, підходу на здорових християнських принципах.

Щось подібне відбувається з безпекою в Інтернеті – багато корисного, багато жахливого, безліч шкідливого. І просто «виключити Інтернет» – не рішення. Необхідно розробити «здоровий підхід», вказати «правильні орієнтири». І тут наступна проблема – а хто в змозі це зробити, де відповідні фахівці?

Тому Україна в святкуванні 500-річчя Реформації орієнтується на широку дискусію. Вища школа вже має справу з мислячою аудиторією, що керується власними принципами. Тому вони здебільшого критично поставляться до інформації, будуть відділяти потрібне / непотрібне.

Саме Інтернет розширює відкриту проповідь не лише протестантським рухам, але й надихнути на новий рівень проповіді традиційно консервативних православних і католиків. Католики навіть «призначили» покровителя Інтернету – святого Ісідора. Протестанти ж вже готують спеціальних фахівців – т.зв. «мережєвих євангелістів».

Звісно, що подібний підхід до популяризації релігії ще не став системним – поки тільки зароджуються основи «віртуальної церкви». Але вже соціальних мережах вже безліч молитовних груп, віртуальних спільнот і проповідників. За допомогою ще більшої візуалізації відбуваються й спроба справжнього моделювання церкви в Інтернеті – відвідувачі бачать себе маленькими фігурками у змодельованому на екранах моніторів у приміщенні.

Але спроба нести християнську вістку в Інтернеті буває складнішою за похід місіонерів у первісні джунглі. Вседозволеність у всевітній мережі часто стає причиною допуску до аудиторії найбільш деструктивних і хижих сил. Християнські сайти часто – густо піддаються атакам сатаністів. Та й загальна проблематика присутності в Інтернеті численних аморальних матеріалів становить собою відверте протистояння з церковним рухом, що

сповідує ідею «чистого Інтернету». Не кажучи вже й про «внутрішні» церковні загрози – часто за душі відвідувачів під личиною християнства звертаються тоталітарні секти.

Та невпинне зростання технологій неминуче змушує церкву органічно влитися в безмежжя Інтернету зі своїми цінностями. В Україні церква здавна була осередком освіти і науки, каталізатором літературного та мистецького рухів. Звичайно, сьогодні позиції церкви в нас (так і за кордоном) трохи інші – її роль в суспільному прогресі заступили поза церковні сили, що часто дистанціюються від релігійних позицій. Але новаторський імпульс не згас – й сьогодні віруючі мають можливість розбудовувати християнські ресурси Інтернету, що вдовольнить їхню потребу у релігійних матеріалах і сприятиме проповіді Євангелія.

Спектр новітніх технологій, що пропонуються християнською спільнотою, доволі широкий – це освітнянські проекти, Інтернет–радіо, Інтернет–телебачення, сайти завантаження християнської аудіо/відео продукції, онлайн бібліотеки тощо. Особливо користуються попитом сервіси спілкування та молитовної підтримки.

Великим джерелом християнської інформації слугують сайти для скачування релігійних матеріалів. Найбільш крупні з них – позаконфесійні. На них розміщуються матеріали основних християнських конфесій – православних, католиків і протестантів. При цьому переважну більшість становлять матеріали протестантських церков – в них багато молоді, що активно користується Інтернетом. Інколи виникають правові колізії – самі виконавці християнських пісень звертаються з вимогою прибрати їхні твори з списку закачок, бо це порушує авторські права. Переважна ж більшість чи змирлася з цим, чи самі надають свої твори для вільного розміщення.

Безумовно, що зв'язок церкви з Інтернетом буде зростати. Багато функцій церкви в майбутньому будуть зрощуватися з віртуальним світом людини. При цьому церква виступає вже як спільність людей у духовних шуканнях, а не як конкретна будівля чи деномінація. Однак Інтернет не зможе замінити реальне відвідування церкви, причастя та живе спілкування. Просто церква оперативно відповіла на виклик часу, інтегрувалася в мережу зі своїми цінностями та закликами. І це не випадково – церква свого часу відіграла значну роль в зародженні та формуванні освіти, книговиданні, збереженні й поширенні інформації. Сьогодні вона не хоче втрачати історичний шанс донести віру до кожного бажаючого.

Список використаних джерел

1. Александрова Г. Життєві і духовні цінності Реформації: предмет громадської уваги та критичного осмислення // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Реформація: історичний та сучасний контекст»: Наукове видання / за ред. І. Є. Поліщук. – Херсон, 2017. – С.94–103.
2. Алістер Мак–Грат. Інтелектуальні витoki європейської Реформації / Пер. з англ. Миколи Климчука і Тараса Цимбала. – Київ: «Ніка–Центр», 2008. – 344 с.
3. Братусь І. Інформаційні пошуки доби // Сучасні проблеми художньої освіти в Україні. – 2010. – Вип.6. – С.33–38. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spkho_2010_6_7 (дата звернення: 14.05.2018).
4. Демчук О. Вибрані питання української Реформації: історичний перебіг, причини невдачі, вагомий досягнення // Реформаторський погляд. – 2017 (7). – №3:1. – С.7–70.

5. Європейська Реформація XVI ст.: історико-антропологічний вимір (до 500-ї річниці початку Реформації в Європі): матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 8 лютого 2017 р.). – Запоріжжя: АА «Тандем», 2017. – 216 с.

6. Крамар Ю. В. Реформація як чинник європейської історії нового часу (до 500 – річчя Реформації в Європі) // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2017. – Вип.4 (353). – С.81–87.

7. Куренний Л. Ю. Загальноєвропейський зміст реформаційних рухів в Україні в XVI–XVII столітті // Наука. Релігія. Суспільство. – 2013. – №4. – С.99–104.

8. Мокієнко М. Реформація: передумови та визначення [Електронний ресурс] // Східноєвропейський лідерський форум [сайт]. – Режим доступу: <http://forumeast.eu/ua/seksii/apologetika/reformatsiya-predposylki-i-opredelenie-mikhail-mokienko-video> (дата звернення: 12.05.2018).

9. Про відзначення в Україні 500-річчя Реформації: Указ Президента України від 26.08.2016 р. №357/2016 [Електронний ресурс] // ЛігаЗакон. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U357_16.html (дата звернення: 12.05.2018).

References

1. Aleksandrova G. Zhyttjevi i duhovni cinnosti Reformacii: predmet gromads'koi' uvagy ta krytychnogo osmyslennja // Zbirnyk materialiv Vseukrai'ns'koi' naukovy-praktychnoi' konferencii' «Reformacija: istorychnyj ta suchasnyj kontekst»: Naukove vydannja / za red. I. Je. Polishhuk. – Herson, 2017. – S.94–103.

2. Alister Mak-G'rat. Intelektual'ni vytoky jevropejs'koi' Reformacii' / Per. z angl. Mykoly Klymchuka i Tarasa Cymbala. – Kyi'v: «Nika-Centr», 2008. – 344 s.

3. Bratus' I. Informacijni poshuky doby // Suchasni problemy hudozhn'oi' osvity v Ukrai'ni. – 2010. – Vyp.6. – S.33–38. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spkho_2010_6_7 (data zvernennja: 14.05.2018).

4. Demchuk O. Vybrani pytannja ukrai'ns'koi' Reformacii': istorychnyj perebig, prychny nevdachi, vagomi dosjagnennja // Reformators'kyj pogljad. – 2017 (7). – №3:1. – S.7–70.

5. Jevropejs'ka Reformacija XVI st.: istoryko-antropologichnyj vymir (do 500-i' richnyci pochatku Reformacii' v Jevropi): materialy miznarodnoi' naukovy-praktychnoi' konferencii' (m. Zaporizhzhja, 8 ljutogo 2017 r.). – Zaporizhzhja: АА «Тандем», 2017. – 216 с.

6. Крамар Ю. В. Реформація як чинник європейської історії нового часу (до 500 – річчя Реформації в Європі) // Науковий вісник Шидноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2017. – Вип.4 (353). – С.81–87.

7. Куренний Л. Ю. Загал'ноєвропейський зміст реформаційних рухів в Україні в XVI–XVII столітті // Наука. Релігія. Суспільство. – 2013. – №4. – С.99–104.

8. Мокієнко М. Реформація: передумови та визначення [Електронний ресурс] // Шидноєвропейський лідерський форум [сайт]. – Режим доступу: <http://forumeast.eu/ua/seksii/apologetika/reformatsiya-predposylki-i-opredelenie-mikhail-mokienko-video> (дата звернення: 12.05.2018).

9. Pro vidznachennja v Ukrai'ni 500-richchja Reformacii': Ukaz Prezydenta Ukrai'ny vid 26.08.2016 r. №357/2016 [Elektronnyj resurs] // LigaZakon. – Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U357_16.html (data zvernennja: 12.05.2018).

Bratus I. V., Candidate of Philology, Associate Professor of the Department of Fine Arts, Institute of the Arts of the Boris Grinchenko University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), kulturolog@gmail.com

Sverdluk Z. M., professor, Institute of the Arts of Boris Grinchenko University of Kyiv (Ukraine, Kiev), kulturolog@gmail.com

Features of the reflection of the cultural and historical ideas of the Reformation in the higher school of Ukraine (to the 500th anniversary of the Reformation)

The article examines the influence of the Reformation on the progressive development of society in general and education in particular. Current trends in the «reforming» of religious views of young people, the influence of the Internet, in particular, «virtual» churches, social networks, Internet forums on the formation of the worldview of the younger generation, are analyzed.

Keywords: Reformation, education, church, Internet, communication.

УДК 94:65.173–027.543(477)(092)

Марченко А. І.,
аспірант, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), marko001@ukr.net

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ У НАУКОВІЙ ТА ЛІТЕРАТУРНІЙ СПАДЩИНІ М. ШАПОВАЛА

Досліджується формування національних переконань у науковій та літературній спадщині М. Шаповала, проводиться аналіз його фундаментальних праць з соціології та вплив на національну свідомість і культуру українців доби національно-визвольної боротьби 1917–1921 рр.

Ключові слова: українська нація, національна ідея, народ, визвольний рух, публіцистика, соціологія, література, поезія, національна свідомість, соборна Україна.

Концепція національної ідеї має розглядатися як система, що складається з певної сукупності елементів та їх взаємозв'язків. Національна ідея повинна розглядатися як синтез різних підходів та думок, що чітко сформовані в авторську концепцію, яка складається з різних аспектів, як наукових, описана в книжках, наукових працях автора, так і в повсякденному житті виступати певним маяком та орієнтиром для людей. Національна ідея виступає в ролі провідника для народу, який прагне до волі.

Національна ідея спрямована на розвиток та розбудову нації, відстоювання її інтересів та має на меті об'єднати народ спільною метою й прагнення створення власної держави. Саме об'єднати та згуртувати український народ мав за мету М. Шаповал. Варто відзначити, що на меті була розбудова незалежної, сильної, соборної української держави. Одним із головних завдань, які він ставив за мету, було об'єднання різних верст населення та етнічних меншин навколо української національної ідеї.

Метою даного дослідження є аналіз праць М. Шаповала присвячених питанню національної ідеї та боротьби українського народу за здобуття незалежності.

Автором, у процесі підготовки даного дослідження, були опрацьовані архівні джерела, різні наукові праці, зокрема науковий й літературний доробок М. Шаповала. Серед вітчизняних вчених, які вивчали дану проблему, варто виокремити: О. Бочковський [2], Н. Миронець [6], О. Чумаченко [12], Ю. Горбань [3], О. Юренко [18] та інші. Вони висвітлювали різні аспекти діяльності видатного науковця і політичного діяча, як у науковому, так і в громадсько-політичному житті. Натомість обґрунтування національної ідеї у його науковій та літературній спадщині залишається ще недостатньо висвітленим на нашу думку, тому дана тема дослідження є актуальною.

Вітчизняні та зарубіжні дослідники вивчали ті чи інші аспекти національної ідеї, роблячи тим самим вагомий внесок у дослідження основних етапів формування та розвитку української національної ідеї. Важливим складником національної ідеї є національні цінності та пріоритети. Національні інтереси теж є елементом у структури.

Стратегічні інтереси є довготерміновими та комплексними і від реалізації яких залежить забезпечення усієї життєдіяльності нації, а загроза яким підриває національну безпеку країни, а натомість, оперативні інтереси, що впливають із стратегічних національних інтересів, і спрямовані на вирішення окремих проблем